

ВІДГУК

офиційного опонента Кабака Віталія Васильовича про дисертацію та автореферат Рощенюк Алли Михайлівни «Підготовка майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок з планами відповідних галузей науки. Дисертаційне дослідження присвячено актуальній проблемі підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій, оновленню системи їх підготовки, пов'язаної з самопідготовкою та прагненням до самореалізації, яка зумовлена наявним у сьогоденному інформаційному соціумі попитом на ІТ-фахівців, здатних до самонавчання і самовдосконалення.

Проблематика дослідницької діяльності зумовлена потребою в обґрунтуванні й експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов і результативності структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період, що забезпечують підвищення якості їх підготовки в закладах вищої освіти.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету «Формування професійної компетентності майбутніх вчителів технологій у контексті неперервної професійної освіти України».

Найбільш вагомі наукові результати, які містяться в дисертації. Для досягнення поставленої мети та вирішення основних суперечностей дисертаційного дослідження Рощенюк Аллю Михайлівною здійснено аналіз стану дослідженості проблеми підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій у сучасній педагогічній науці, уточнено сутність і структуру їхньої підготовки до творчої самореалізації та з'ясовано роль у ній адаптаційного періоду; охарактеризовано критерії, показники й рівні сформованості готовності майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період; обґрунтовано педагогічні умови, розроблено структурно-функціональну модель підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період; здійснено експериментальну

перевірку ефективності педагогічних умов і результативності структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період.

Ступінь обґрунтованості використаних методів, отриманих результатів і положень дисертації, їх достовірність. Аналіз дисертаційного дослідження показав, що дисерантка з належною повнотою охарактеризувала досліджувану проблему, запропонувала сучасні шляхи підвищення якості підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період через систему обґрунтованих педагогічних умов підготовки майбутніх ІТ-фахівців та відповідної структурно-функціональної моделі, що активізують пізнавальну діяльність майбутніх фахівців та сприяють підвищенню ефективності навчального процесу.

Рощенюк Алла Михайлівна правильно визначила мету, об'єкт, предмет та теоретико-методологічну основу дослідження, що дозволило окреслити задачі дослідницької діяльності та вирішити їх в процесі дослідження, про що свідчать його результати. Методи наукового пошуку є доцільними щодо розв'язання поставлених завдань дисертаційного дослідження.

Дисертаційна робота вирізняється новизною, значним фактичним матеріалом, оригінальним підходом до аналізу та вирішення поставлених завдань, високою інформативністю. Обґрунтування наукової новизни одержаних результатів є чіткими і конкретними, що дало можливість дисерантці лаконічно описати сутність, зміст та особливості впровадження авторських методик підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період. Робота характеризується структурованістю, методичною завершеністю і чіткістю висновків.

Значення для науки і практики отриманих авторкою результатів. Значення дослідження для науки вбачаємо в тому, що авторкою уперше визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації; розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевіreno структурно-функціональну модель

підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період; удосконалено методи, методики, форми реалізації визначених педагогічних умов (методики роботи з мотиваційною сферою; організація творчої діяльності; стимулювання до саморозкриття у творчості; розвиток мотивації досягнення; створення ситуації успіху; комунікативні тренінги; інтерактивні форми та методи навчання); розроблено програму адаптації майбутніх фахівців з інформаційних технологій; конкретизовано критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період; набули подальшого розвитку зміст, форми та методи підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період.

Практична цінність одержаних результатів полягає у тому, що авторкою впроваджено в процес професійної підготовки майбутніх ІТ-фахівців методики реалізації структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період; розроблено й упроваджено мобільний додаток «Органайзер ІТ-фахівця» і навчальний посібник «Лабораторний практикум з програмування» для творчої самореалізації майбутніх ІТ-фахівців в адаптаційний період, а також впроваджено програму адаптації майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Результати дослідницької діяльності можуть бути використані здобувачами первого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної, заочної та дистанційної форм навчання, науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти для моделювання форм і методів роботи з майбутніми фахівцями з інформаційних технологій, для розробки методик діагностування процесу творчої самореалізації студентів.

Важоме практичне значення отриманих результатів та їх впровадження в навчальний процес підтверджено відповідними довідками від Національного університету водного господарства та природокористування, Рівненського

державного гуманітарного університету, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії та Бердянського державного педагогічного університету.

Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації. Оцінюючи зміст дисертаційної роботи Рощенюк А.М., її завершеності й оформлення варто зазначити, що її зміст повністю відповідає завданням дослідження, а зміст структурних частин їх назві. Представлені додатки конкретизують низку основних положень роботи. У дисертаційній роботі витримано всі основні вимоги щодо оформлення дисертаційних праць.

У **вступі** дисертації імпонує поданий аналіз нормативно-правових актів, якими регламентовано процес підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій у закладах вищої освіти.

У *першому розділі* дисеранткою здійснено аналіз наукової літератури з проблеми дослідження, визначено його теоретичні та методологічні основи, висвітлено сутність і структуру процесу творчої самореалізації майбутніх IT-фахівців, з'ясовано змістові особливості професійних компетентностей у сучасних закладах вищої освіти, пов'язані зі специфікою підготовки студентів до творчої самореалізації в адаптаційний період.

Цікавим і корисним є здійснений дисеранткою порівняльний аналіз підготовки IT-фахівця за діючою методичною системою та за компетентнісним підходом відповідно до таксономії Б. Блума.

Адаптація майбутніх фахівців з інформаційних технологій передбачає здобуття професійних знань і навичок у процесі навчання в закладі вищої освіти, пристосування їх до вимог майбутньої професії та становлення як професіоналів. Дисерантка виокремлює ключові компетентності (навчально-пізнавальна, інформаційна та комунікативна), що сприяють творчій самореалізації майбутніх IT-фахівців та забезпечують їх підготовку до безпосередньої трудової діяльності.

Доцільним є подане Рощенюк А.М. розмежування видів адаптації майбутніх фахівців з інформаційних технологій на фізіологічну, соціальну, соціально-психологічну, дидактичну та професійну. Передумовою ж успішної адаптації

постає психофізіологічна адаптація як процес, що зумовлений зміною в стані особистості під впливом дезадаптаційних факторів, нових умов навчання.

Авторкою дисертації визначено готовність майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період як інтегративну характеристику, що передбачає комплекс набутих у процесі професійної підготовки знань, умінь, навичок, особистісних якостей і позитивного соціального досвіду. У структурі готовності майбутніх ІТ-фахівців до творчої самореалізації Рощенюк А. М. досить обґрунтовано виокремлює мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний компоненти.

У другому розділі дисертанткою конкретизовано особливості підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до їхньої творчої самореалізації в закладах вищої освіти, визначено критерії, показники та рівні готовності; виокремлено й обґрунтовано доцільність застосування комплексу педагогічних умов (мотивація майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період, створення сприятливого інформаційно-адаптаційного середовища, інформатизація фундаментальної підготовки, розроблення комп’ютерно-інтегрованих завдань) й розроблено структурно-функціональну модель такої підготовки в адаптаційний період.

Доцільним у дослідженні було здійснення експертного опитування науково-педагогічних працівників з метою визначення оптимальних педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період, а також запропонований комплекс дидактичних засобів і педагогічних технологій їх реалізації.

Імпонують підібрані авторкою компоненти та їх показники на охарактеризованих рівнях (низький, середній, достатній, високий) готовності майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період.

Обґрунтовані у процесі дослідницької діяльності педагогічні складові покладено в основу структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний

період, яка складається з орієнтаційно-цільового (мета, завдання, підходи, закономірності та принципи педагогічного експерименту), змістово-адаптаційного (сукупність педагогічних умов), організаційно-технологічного (структура готовності майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період), контрольно-результативного (методи контролю, компоненти та рівні готовності майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період, а також результати формувального етапу експериментальної роботи) блоків. Розроблені структурні елементи моделі є достатньо обґрунтованими, педагогічно виваженими і доцільними.

У третьому розділі авторкою подано етапи (пошуковий, емпіричний та підсумковий), методику проведення експерименту й аналіз його результатів.

Дисеранткою у процесі емпіричного дослідження втілено у навчальний процес авторські методики, а саме – «Програму адаптації майбутніх фахівців з інформаційних технологій» і мобільний додаток «Органайзер IT-фахівця», які є перспективними у процесі підвищення рівня підготовки майбутніх IT-фахівців до творчої самореалізації в адаптаційний період.

Результати, одержані шляхом експериментальної перевірки ефективності методик навчання, підтвердили гіпотезу про підвищення якості підготовки майбутніх IT-фахівців до творчої самореалізації в адаптаційний період. Етапи експерименту чітко сплановані, вірогідність одержаних результатів дисеранткою доведена шляхом застосування методів математичної статистики (значення t-критерію Стьюдента), що дає підстави стверджувати про ефективність упроваджених педагогічних умов і розробленої структурно-функціональної моделі.

Загалом дисертаційна робота Рощенюк Алли Михайлівни характеризується структурованістю, методичною завершеністю і чіткістю висновків. Рецензоване дослідження відзначається вмінням реалізувати поставлені завдання, провести глибоке і складне дослідження проблеми, усвідомленням подальших перспектив.

Загальні висновки роботи та висновки до розділів задовольняють запит, сформульований у дослідницьких завданнях.

Мовностилістична культура дисертації належна, хоча не позбавлена певних огрихів. Бібліографічний опис у списку літератури зроблено з дотриманням установлених вимог.

Зміст і структура автореферату цілком відповідає змісту та структурі дисертаційного дослідження. В авторефераті досить повно і коректно охарактеризовано основні результати дисертаційного дослідження, які пройшли широку апробацію на міжнародних та всеукраїнських науково-практических конференціях.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях. Основні положення дослідження Рощенюк А. М. представлено в 17 наукових працях (13 – одноосібних), серед яких: 8 відображають найважливіші висновки дисертації (з них 2 – в закордонних виданнях, 3 – внесено до міжнародних наукометрических баз IndexCopernicus), 4 праці мають аprobacійний характер, 5 додатково розкривають результати дослідження, що свідчить про достатній рівень висвітлення в наукових виданнях та аprobacії теоретичних та емпірических результатів дисертаційного дослідження.

Зауваження щодо змісту дисертації. Незважаючи на цілком позитивну оцінку дисертаційного дослідження Рощенюк А. М., можна висловити певні побажання і зауваження:

1. Фахівців з інформаційних технологій готують в різних закладах вищої освіти: класичних, педагогічних, технічних та ін. Доцільно було б подати специфіку підготовки майбутніх ІТ-фахівців до творчої самореалізації в адаптаційний період у даних ЗВО.

2. У дисертаційній роботі авторці потрібно було б більш детально обґрунтувати вибір типу моделі на основі попередньо здійсненого аналізу їх різновидів.

3. Що стосується критеріїв готовності майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період, то авторка в п. 2.2

дисертації виділяє їх чотири. Потребують уточнення підстави здійснення такого вибору, оскільки обґрунтування вибору критеріїв подано не чітко.

4. Авторці бажано було більш детально розкрити досвід підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в провідних закордонних закладах вищої освіти.

5. У роботі є традиційні для дисертаційних робіт граматичні огріхи і помилки стилю (сс. 43, 50, 98, 120 і т.д.).

Проте зазначені зауваження суттєво не знижують науковий рівень дисертаційного дослідження Рощенюк А. М.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Рощенюк Алли Михайлівни є самостійним, завершеним дослідженням, що відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, які ставляться до робіт, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

В. В. Кабак, кандидат педагогічних наук*, доцент, в.о. завідувача кафедри професійної освіти та комп’ютерних технологій Луцького національного технічного університету

(В. В. Кабак)